

the 1990s., in 2004 - 2007, attention to its study increased significantly, over the next decade there was a real boom in the scientific understanding of this phenomenon. This led to the expansion of the thematic spectrum of research and the strengthening of their interdisciplinary focus of research at the intersection of pedagogy, linguistics and other areas of knowledge. It has been found out that in the 2000s Ukrainian scientists began to substantively study the theoretical and organizational-methodological foundations of teaching foreign languages at different levels of foreign school education. This process was caused by pragmatic motives, therefore, foreign experience was comprehended primarily from the standpoint of its application in the Ukrainian educational space. This led to an aspect-selective approach to its study, therefore, foreign language education was conceptualized not as a separate phenomenon of pedagogy and linguistics, but fragmentarily, for purely utilitarian purposes. Against this background, the number of studies on pedagogical comparative studies on the development of foreign language education in individual countries, mainly in the Western European region, grew. Two important trends of the historiographic process of studying foreign language education have been identified. The first concerns the attempt to systematically comprehensively study the history, theory and practice of the development of foreign language education in the European educational space and in individual countries. The second dominant trend manifested itself in the research related topics, found its manifestation in the study of the development of foreign language education in different parts of the educational system (primary, first and second degrees of secondary school education, higher education, adult education) and individual components, directions of language education and strategy.

Key words: pedagogical science, pedagogical comparative studies, historiography of pedagogical science, foreign education, foreign language education, foreign countries, linguistics.

УДК 378:37.011.3-051(489)(481)(045)
DOI 10.31339/2413-3329-2019-2(10)-208-210

Граб Мар'яна Василівна,
аспірант,

Мукачівський державний університет, м. Мукачево

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ДАНІЇ ТА НОРВЕГІЇ

У статті проведено аналіз структури освітньої системи Королівств Данії та Норвегії, визначено траєкторію професійної підготовки майбутніх фахівців в межах загальнонаціональної системи освіти та здійснено наукову розвідку інституційної системи професійної освіти усіх рівнів. Узагальнені результати наукового дослідження дали змогу визначити особливості системи професійної освіти педагогів Данії та Норвегії та обґрунтувати екстраполяції досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців скандинавських країн у вітчизняну систему професійної освіти.

Ключові слова: професійна підготовка педагогів, національна система освіти, навчальний заклад, Данія, Норвегія.

Постановка проблеми. Підвищені вимоги суспільства до компетентності сучасного вчителя нової української школи, як носія культури і транслятора соціальних цінностей, зумовлюють необхідність постійного удосконалення його професійної підготовки у закладах вищої освіти. В контексті сьогодення важливо враховувати кращі зразки української педагогічної освіти та запроваджувати позитивний досвід професійної підготовки педагогів Європи. Розглядаючи вчителів, як основних агентів впровадження стратегії розвитку освіти, європейські інституції проголосили педагогічну освіту однією з основ європейської соціальної моделі.

Професійна освіта провідних країн Європи, зокрема Скандинавських країн, орієнтована на високоефективний розвиток економіки, безперервний потік інновацій та виробництва продукції, що потребує високоінтектуального потенціалу нації. Фахова підготовка майбутніх учителів Королівств Данії та Норвегії спрямована, насамперед, на індивідуальний супровід студентів, формування їх особистих цілей у навчанні, соціальне включення, що забезпечує сприятливі умови для всебічного та гармонійного розвитку особистості педагога, його свободи, творчих здібностей, формування готовності до самовдосконалення та самореалізації.

Формуючи національну концепцію дидактичної системи педагогічної освіти, варто, на нашу думку, врахувати зарубіжний досвід з метою адаптації найефективніших зарубіжних технологій до вітчизняного освітнього середовища закладів вищої освіти.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Особливості сучасного стану професійної освіти (як національної, так і світової), змісту процесів становлення, модернізації, реформування і координування системи професійної підготовки відповідно до вимог сучасного національного та світового ринку праці знайшли відображення в наукових розвідках як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників. Цінними для нашого дослідження є праці В. Афанасьєва, Дж. Гудлед, О. Дубасенюк [2], І. Зязюна, Т. Завгородньої, А. Кузьмінського, А. Лігоцького, Л. Хомич та ін. Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про зацікавленість українських науковців проблемою вивчення й запровадження досвіду професійної підготовки майбутніх учителів,

набутого в різних країнах світу. Зокрема, у наукових доробках Н. Авшенюк [1] розкрито тенденції професійного розвитку вчителів у розвинених англослов'янських країнах в умовах глобалізації. Л. Катревич висвітлює сучасні тенденції та зміст професійної підготовки вчителів гуманітарних дисциплін у вищих закладах освіти Великої Британії. У дослідженнях М. Задорожної обґрунтовано особливості професійної підготовки соціальних педагогів до роботи з сім'єю у різних типах вищих навчальних закладів Німеччини. Проблема становлення економічної освіти у вищій школі Чехії і Словаччини у ХХ ст. досліджена Г. Товканець [7].

Науковий інтерес для нас становлять дисертаційні дослідження, присвячені тенденціям розвитку освіти дорослих у Скандинавських країнах у другій половині ХХ ст. (О. Огієнко); особливостям сучасної університетської освіти в країнах Західної Європи, проблемам її реформування, модернізації у західноєвропейських державах та Україні (О. Карпенко, П. Кряжев, Г. Поберезька, А. Ржевська). В контексті нашого дослідження заслуговують на увагу праці вчених, які займаються вивченням організації неперервної професійної освіти в Данії (А. Роляк) [5], системою підготовки педагогічних кадрів в Королівстві Норвегії (В. Семілетко) [6]; вивчають досвід підготовки вчителів у Швеції (Н. Кошарна), особливості професійної підготовки соціальних працівників у системі вищої освіти Данії (Т. Логвиненко) [3]. О. Леонтєва, О. Матвієнко у своїх наукових працях розкривають основні аспекти сучасної освітньої системи, зміст і напрями професійної підготовки фахівців у Данії.

Мета статті: розкрити особливості професійної підготовки вчителів Данії та Норвегії.

Результати дослідження. Як відносно самостійний соціокультурний інститут, педагогічна освіта у Скандинавських країнах має свій вектор розвитку. Будучи тісно пов'язаною з іншими інститутами суспільства, вона забезпечує випереджальний вплив на економіку, політику, науку, ідеологію; є стрижнем стійкого розвитку і забезпечення стабільності в суспільстві; виступає самодостатньою цінністю, що забезпечує самоідентифікацію особистості, усвідомлення відповідальності

перед суспільством, є засобом розбудови демократичного громадянського суспільства.

Визначальними чинниками зовнішнього контексту, що зумовили необхідність функціональної і структурної трансформації освіти у Королівствах Данії та Норвегії у другій половині XX століття, є: глобалізація, інтернаціоналізація, соціально-економічні, науково-технічні перетворення; демографічні чинники та загальноєвропейські тенденції розвитку систем освіти, а також динамічність освітніх потреб людини, суспільства, ринку праці; еволюційний випереджальний характер змін загальноскандинавської та національної освітньої політики; гармонізація глобального та локального, національного і міжкультурного. Водночас основні параметри функціонування систем освіти у вищезазначених країнах базуються на ґрунтівській концепції, подібності їх історичного, соціально-економічного, соціокультурного розвитку, культури, традицій, теоретико-методологічних засад освіти дорослих, що суттєвим чином зумовлює специфічність та гуманістичну спрямованість їх розвитку, а подібність систем управління, якому властиве гармонійне поєднання централізації та децентралізації на макро- і мікрорівнях, розвинуте соціальне партнерство, сприяє розробці спільних стратегій реформування освіти у контексті формування єдиного скандинавського, європейського та глобального освітнього простору.

Педагогічна діяльність – це різновид професійної діяльності і визначається нами як діяльність, що спрямована на передачу соціокультурного досвіду людей шляхом навчання і виховання та створення умов для особистого розвитку тих, кого навчають. У філософському контексті професійна підготовка вчителів Скандинавських країн розглядається, як професійна педагогічна діяльність, що має конкретно-історичний характер, предметність, соціально організована, детермінована, має чітку структуру, виявляє активне ставлення до навколишнього світу, піддаючись змінам, трансформаціям.

Освіта в Данії сповідує принцип: навчання для життя. Цей принцип для данців означає, що навчання має всебічно розвивати особистість, а не перетворювати людину на заручника системи. Знання для людини, а не людина для знань. Освіта в Данії більш орієнтована на практичну підготовку, ніж на теоретичну. Розглядаючи системи педагогічної освіти в Данії в контексті загальної систем освіти, то база професійна підготовка майбутніх педагогів здійснюється в університетах (академічна освіта) й педагогічних коледжах (загальнопрофесійна освіта). Поєднання академічної та загальнопрофесійної освіти відбувається шляхом уніфікації загальних цілей і програм підготовки вчителів. Системі професійної підготовки вчителів у Данії притаманний поступальний розвиток, високий рівень демократичності, стабільність і гнучкість, оскільки особистісно-зорієнтована, дослідницько-зорієнтована й практико-зорієнтована концепції педагогічної освіти відіграють роль механізмів, які логічно поєднують академічну та загальнопрофесійну підструктури в цілісну систему.

Професійна підготовка вчителів у Данії здійснюється за базовим (або рівнем бакалавра) та академічним рівнем, що дає змогу здобути ступінь магістра й доктора філософії. Варто зазначити, що базовий рівень професійної підготовки майбутні вчителі можуть здобути в коледжах освіти й університетах, тоді як академічний рівень – тільки в класичних університетах. Особливістю данської системи професійної підготовки вчителів є наявність додаткового профорієнтаційного рівня, який здобувають у вищих народних школах [5].

Зміст професійної підготовки майбутніх учителів у Данії визначається освітніми програмами середньострокового (базовий рівень) і довгострокового (академічний рівень) типів. Головними принципами розробки освітніх програм є такі: принцип відповідності змісту педагогічної освіти вимогам суспільства, науки, культури й особистості; єдності теорії та практики; гуманізації й гуманітаризації; фундаменталізації та міждисциплінарності. Навчальні плани професійної підготовки

бакалаврів передбачають блоки загальнокультурних, психолого-педагогічних і профільних дисциплін, а також педагогічну практику. Зміст педагогічної практики майбутніх учителів структурується відповідно до змісту загальнокультурних, психолого-педагогічних і профільних дисциплін і передбачає активну та пасивну фази. Проходження практики дає можливість майбутньому вчителю отримати сертифікат «Про педагогічну практику», що є обов'язковим додатком до диплому вчителя середньої школи, і без якого педагог не має права на професійну діяльність у середніх школах Данії. Щодо навчальних програм магістратури, то вони мають науково-дослідницьке та предметне спрямування [5].

Особливістю змісту професійної підготовки майбутніх учителів у Данії як на базовому, так і на академічному рівні є щільний взаємозв'язок, наступність та інтеграція всіх навчальних програм, переорієнтація з предметного на компетентнісний підхід, застосування модульного принципу структурування змістових блоків відповідно до європейської кредитотрансферної системи ECTS. Професійні компетентності вчителя в Данії структуровані на базові, ключові, спеціалізовані та ціннісні. Тому всі блоки дисциплін у навчальних планах мають культурно-історичне та духовне спрямування. Слід зазначити, що навчання на педагогічних факультетах, що готують фахівців до роботи в середній школі, у Данії триває 6 років (до прикладу, від 4 років – в Англії, Ірландії та Італії, 5 – років у Греції, Португалії, Бельгії тощо) [4]. Незважаючи на те, що підготовка вчителів здійснюється в основному в університетах, система вищої педагогічної освіти доповнюється іншими типами вищих навчальних закладів. Так неперервна професійна підготовка вчителів Данії здійснюється головним чином в центрах професійного удосконалення.

Норвезька система освіти надає особливого значення створенню умов для набуття нових знань та вмій впродовж життя задля успішного виконання професійних обов'язків у суспільстві й забезпеченню можливостей врахування специфіки швидкоплинних змін у середовищі праці. Вислів «навчання впродовж усього життя» передбачає установку, відповідно до якої навчання – за різними формами і у різних галузях – відбувається на усіх етапах життєвого шляху.

Визначальним у процесі підготовки майбутніх учителів Норвегії є діяльнісний підхід, який поглиблює практичну підготовку для тих, хто самостійно готує себе до різнобічної педагогічної діяльності, забезпечуючи трансформацію теоретичних знань у практичні знання, вміння і навички зі спеціальності. Для реалізації діяльнісного підходу педагога норвезьких педагогічних коледжів і університетів керуються принципами, що насамперед мотивують активність студента в освоєнні теоретичного і практичного матеріалу, а саме: принцип включення особистості в значущу діяльність, принцип визнання права людини. Система вищої освіти Королівства Норвегії поділяється на:

- університети, які фокусують свою діяльність на теоретичних дисциплінах (мистецтва, гуманітарних, природничих наук). Підготовка бакалавра триває 3 роки, магістра 5 років і доктора філософії – 8 років;

- університетські коледжі, які надають широкий спектр освітніх послуг із підготовки спеціалістів освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, серед яких є такі, що надають можливість студенту оволодіти професією вчителя [6].

Узагальнення досвіду Данії та Норвегії з проблем професійної педагогічної освіти, виявлення прогресивних ідей та їх творче використання може позитивно вплинути на розвиток професійної освіти в Україні в період реформування та інтеграції в європейський і світовий освітній простір.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, аналіз розвитку освіти у країнах Європейського Союзу дав можливість виділити наскрізні тенденції: глобалізація, інформатизація, інтеграція, інтернаціоналізація. До загальних тенденцій віднесено: прагнення забезпечення загальноєвропейської ідентичності у педагогічній професійній підготовці, що реалізується

через розробку та затвердження єдиних міжнародних європейських стандартів якості педагогічної освіти та створення європейського освітнього простору; перехід на університетський рівень педагогічної освіти; домінування двох основних моделей у педагогічній освіті: паралельної та послідовної; впровадження європейської системи накопичення кредитів; розвиток освітньої мобільності; зростання суспільної ролі педагогічної діяльності.

Освітня система Королівств Данії та Норвегії гарантує надання студентам доступу до професійної освіти на основі їх здібностей та інтересів. Значна увага в процесі фахової підготовки

приділяється вивченню майбутніми педагогами іноземних мов, що сприяє становленню готовності до вимог професійного зростання на міжнародному рівні, формуванню у них природничої компетентності. Держави надають великого значення безперервній освіті, мотивуючи суспільство з раннього віку до навчання впродовж усього життя.

Потребують подальшого дослідження питання імплементації системи підготовки педагогічних кадрів у систему вищої педагогічної освіти України на основі позитивних ідей досвіду Данії та Норвегії.

Список використаних джерел

1. Авшенюк Н. М. Стандартизація професійної підготовки вчителів у Англії й Уельсі (кінець XX – початок XXI ст.): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Наталя Миколаївна Авшенюк; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України.– К., 2005. – 235 с
2. Дубасенюк О.А. Професійна підготовка педагогічних працівників: наук.-метод. зб. / О.А. Дубасенюк. Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України, Житомир. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. – К. – Житомир, 2000. – 247 с
3. Логвиненко Т.О. Особливості професійної підготовки соціальних працівників у системі вищої освіти Данії / Т.О.Логвиненко // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2010. – № 1. – С.59-65.
4. Пухова Л.П. Сучасні підходи до професіоналізму вчителя в різних освітніх системах / Л.П. Пухова // Шлях освіти. – 2001. – № 1. – С. 20–26.
5. Роляк А. О. Професійна підготовка вчителів у вищих навчальних закладах Данії : дис. канд. пед. наук: 13.00.04 /Роляк Ангеліна Олександрівна; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАНП України. – Київ, 2011.– 290 с.
6. Семілетко В. І. Система підготовки педагогічних кадрів у Норвегії : дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / Семілетко Вячеслав Іванович ; Луганський держ. педагогічний ін-т. - Луганськ, 1996. - 162 л.
7. Товканець Г.В. Економічна освіта у вищій школі Чехії і Словаччини у XX столітті : [монографія] / за ред. Н.Г. Ничкало. - К.: Кондор, 2013. – 506 с.

References

1. Avshenyuk, N. M., 2005. *Standartyzatsiya profesynoyi pidhotovky vchyteliv u Anhliyi y Uel'si (kinets' XX – pochatok XXI st.)* [Standardization of teacher training in England and Wales (end of XX - beginning of XXI century)]. Candidate of Pedagogical Sciences. Institute of Pedagogy and Psychology of Professional Education of APS of Ukraine. Kyiv.
2. Dubasenyuk, O.A. 2000. *Profesynna pidhotovka pedahohichnykh pratsivnykiv* [Professional training of teaching staff]. Kyiv, Zhytomyr: State Pedagogical University. I. Franko.
3. Lohvynenko, T.O., 2010. *Osoblyvosti profesynoyi pidhotovky sotsial'nykh pratsivnykiv u systemi vyshchoyi osvity Daniyi* [Features of vocational training of social workers in higher education in Denmark]. *Social pedagogy: theory and practice*, 1, pp. 59-65.
4. Pukhovs'ka, L.P., 2001. *Suchasni pidkhody do profesionalizmu vchytelya v riznykh osvitynykh systemakh* [Modern approaches to teacher professionalism in different education systems]. *The path of education*, 1, pp. C. 20-26.
5. Rolyak A. O., 2011. *Profesynna pidhotovka vchyteliv u vyshchikh navchal'nykh zakladakh Daniyi* [Vocational Training of Teachers in Higher Education in Denmark]. Candidate of Pedagogical Sciences. Institute of Pedagogy and Psychology of Professional Education of APS of Ukraine. Kyiv.
6. Semiletko, V. I., 1996. *Systema pidhotovky pedahohichnykh kadriv u Norvehiyi* [Teacher Training System in Norway]. Candidate of Pedagogical Sciences. Lugansk State Pedagogical Institute. Lugansk.
7. Tovkanets', H.V.; Nychkalo, N.H., ed. 2013. *Ekonomichna osvita u vyshchih shkoli Chekhiyi i Slovachchyny u XX stolitti* [Economic education in the Czech and Slovak high schools in the twentieth century]. Kyiv: Condor.

В статті проведено аналіз структури освітньої системи Данії та Норвегії, визначено траєкторію професійної підготовки майбутніх фахівців в межах національної системи освіти та здійснено наукове дослідження інституційної системи професійної освіти всіх рівнів. Загальні результати наукового дослідження дозволили визначити особливості системи професійної освіти педагогів Данії та Норвегії та обґрунтувати екстраполяції досвіду професійної освіти фахівців Скандинавських країн в національну систему професійної освіти.

Ключові слова: професійна підготовка педагогів, національна система освіти, навчальний заклад, Данія, Королівство Норвегії.

The article analyzes the structure of the educational system of the Kingdom of Denmark and Norway, identifies the trajectory of future professional training within the national education system, and provides a scientific exploration of the institutional system of vocational education at all levels. The author found that Denmark and Norway's education system guarantees students access to vocational education based on their abilities and interests. Much attention is paid in the process of professional training to the study of future foreign language teachers, which contributes to the development of their readiness for the requirements of professional growth at the international level, and the formation of their natural competence. The specific content of future teacher training in the Scandinavian countries, both at the basic and academic levels, is the close interconnection, continuity and integration of all curricula, reorientation from subject to competency approach, application of the modular principle of content blocks structuring. The system of teacher training in Denmark and Norway is characterized by progressive development, high levels of democracy, stability and flexibility, since the personality-oriented, research-oriented and practically-oriented concepts of pedagogical education play a role in the mechanisms, which are different in their system. States attach great importance to lifelong learning, motivating early-life societies. The study and careful analysis of the development of teacher education in the Scandinavian countries, in particular Denmark and Norway, will help to determine the main guidelines for its improvement in Ukraine, because it is the study of the experience of teacher training in developed foreign countries that opens up new opportunities for improving its system of improvement requirements of the pan-European educational space.

Key words: teacher training, national education system, educational institution, Denmark, Kingdom of Norway.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>